

NIJE TO NIŠTA

ARETÉ  

---

www.arete.rs

*Zbirka*  
Priča

---

*Glavni i odgovorni urednik*  
Nina Gugleta

*Lektura*  
Irina Vujičić

*Korektura*  
Aleksandra Dundžerski

*Oblikovanje korica*  
Jana Vuković

*Štamparija*  
AS Print

*Tiraž*  
1000 primeraka

*Izdavač*  
Areté, Beograd

# NIJE TO NIŠTA

*Marko Đorđević*



*Mami i drugim leptirima.*



Ne prihvatam njeno nestajanje.  
Ispod očiju zatvorenih postoji nešto  
I večno je.  
Obećala je –  
Neprolazna je.  
Nedodirom dozvaću je.





– Znaš li šta je nevolja s tobom, Marko?

– Ne znaš zašto ideš!

Promrljah sebi koju u ogledalu, navukoh ne baš sasvim ispeglanu crnu košulju i crne pantalone, obuh crne cipele za sve prilike i krenuh. Preslišavanje na vratima: *ključevi, novčanik, karta, dupe, glava, pokret!*

Putovanje tramvajem kratko je trajalo. Dok sam uspeo da dobijem kartu od vozača koji nije imao da vrati kursor, već sam stigao do autobuske stanice koja mi nikada nije ulivala poverenje. Doduše, gužva mi je bila sasvim prepoznatljiva – nisam promašio, i dalje postoji polazak u pola devet.

Nikada nisam voleo da putujem autobusom. Telo mi se za tili čas preda nekom posebnom spokoju, kao da je na odmoru između snimanja dve scene filma, nebitno je, smešteno u kontejner i vozi se na sledeći teren. Dok ne dobijem uputstva ili sam steknem uvid u pravila, mogu da ga opustim do te mere da bude potpuno bez funkcije. Uvek putujem prazan, nepokretan i iznuren, kao da sam sav zgrčen u sopstvenom želucu. U koferu nemam ništa očekivano. Sa sobom nosim samo jedan dnevnik da mogu da me identifikuju ako se na putu utopim u talasastim prizorima.

Mozak mi poslednji zamre, svaki put. Dok ide putem hibernacije, u uši mi ulaze odlomci razgovora ljudi koji su

se smestili oko mene. Važne su to teme, svakako. Koliko benzina troši volvo; kakvo je vreme bilo jutros, ne znaš da l' ćeš cipele ili sandale; u koliko stiže bus, gde li sve staje; u supermarketu trapist na sniženju; ne valja ova pekara na autobuskoj, sve bajato; poskupele cigarete za petnaest dinara; pas joj se zove Lusi, jedva čeka da ga vidi; kupila plišanog medu za unuka ovde pored stanice u nekom kineskom dućanu, eh, da se i ova druga setila; bilo je mnogo dobro na splavu; nije položila ispit, mrzi je asistentkinja, mrzi sve devojke; nije imala kredita pa mu nije odgovorila i ne može sad da se svađa u autobusu je; nema više rezervisanih mesta, može i da sedne, da l' ima vremena da popuši još jednu, kreće li u tačno vreme ili nekog čeka; ide li direktno ili staje i po okolnim selima?

Imam li vremena da odustanem i pobegnem iz autobusa?

U autobusu uvek pijem kafu iz termos šolje. Na taj način dajem sebi osećaj da nisam u njemu. Nemo razmenim sa sobom nekoliko reči s vremena na vreme, ali uglavnom samo posmatram ljude i pejzaže. Posle deset minuta osetim kako starim i počnu da me probadaju tridesete ili, možda, loše provedene dvadesete. Ma, nisam ja kriv – u pitanju su prenatalne suđajine kletve. Ko će ga znati? Pa malo grčevi, malo reumatizam, malo artritis ili ko zna šta već, a kad sve to odsedim i ne umrem, pripiški mi se. Onda u mislima prilazim šoferu sa: *Gospodine, značilo bi mi da stanete na sledećoj stanici, morao bih do toaleta*, a znam da bi pre upalilo: *Majstore, može srednja, upisah se – života mi! Sve mi žuto pred očima!* Kako nikada nisam kostimiran za drugu opciju, a za prvu me mrzi da ustanem i prošetam, ostavljam sebe u tom stanju dok se nekom drugom ne smrkne.

Ovog puta smrklo se svima. Kolektivna nužda. Ne, nije se svima piškilo nego se pokvario autobus posle sat vremena vožnje u nekom nestvarno mrtvom mestu, nasred

auto-puta gde niko od prisutnih sigurno nikad nije bio – barem ne u trezvenom stanju.

Debeli zadrigli vozač neobično stisnute vilice i naboranog čela šetao se oko autobusa u kariranoj košulji raskopčanoj bar dva dugmeta više nego što norma nalaže, i znojio se okolo dok nije objavio:

– Pukla guma, jebeš ga, sad ću da zovem Gileta, on će za sat vremena. Možda bude mesta za sve. Ako ne – čekamo novi bus!

Nisam znao ko je Gile, a ni karirani mi nije bio naročito simpatičan. Na ulazu u bus zažalio sam što preležah grip i već nedelju dana ne uživam imunitet zapušenog nosa.

Ožive ona sa sandalama i cipelama, sad su joj i grilon čarape potrebne.

– Kuku meni, šta nas snađe – zakuka.

Neki su smireno izašli na pljugu. Umorni su se uvalili na po dva sedišta i spavali. Onaj trapist u sendviču ne dočeka pauzu u Jagodini. Devojka koja nije položila ispit ubeđena je da je gumu probušila asistentkinja, a ovaj tek otreznjeni već je objavio na netu kako se žurka nastavlja.

Sam sam se prvo olakšao u mraku, iza nekog autobusa, a onda krenuo putem tamnopotog ofucanog tipa koji je motao cigaretu. Pitao sam ga da smota i meni jednu.

Dok sam se gubio u malim vatrama cigarete i klimao ofucanom tipu na primedbe o prevozniku, iz autobusa je na prednja vrata sišla žena s detetom. Do tada ih nisam primetio. Žena duge smeđe kose vezane u rep, nežnih crta lica, ogrnuta smeđim džemperom koji je delovao veoma toplo i meko, prekinula mi je tok misli dok sam jednu ruku držao u džepu i osećao vetar kako mi prodire kroz rukav i nalazi prolaz između dugmadi na crnoj košulji. Spustila je svoju devojčicu na neki kamen, improvizovanu klupu u nedodijji i počela da je češlja. Dok sam cipelom gazio popušenu cigaru, smeđa žena u džemperu koji mi je u mislima mirisao na zimu i decembarsko spremanje kuće

za praznike počela je da pravi pletenicu svojoj devojčici. Brzim pokretima prstiju uvrti malo kose i onda plete menjajući pravac, tako da ne mogu da shvatim kuda ide i na koji se način spaja. Pletući, veoma čvrsto drži kosu. Toliko čvrsto da se čini da bi se, ako bi samo jednom popustila na tren, sve sasvim rasturilo i nestalo.



Pletenice. Dve pletenice nevešto svezane rukama devojčice. Pramenovi štrče. Predaju se zaboravu. Ne pripadaju ispletanim sećanjima.

Nikada neću znati koliko su i da li su uopšte teške pletenice na glavi, a pomislim na njih sećajući se sebe.

Moj život počinje pletenicama. Pleo sam ih baba Nati kada se spremala za prvu fotografiju s razredom i učiteljom Kosarom. Pleo sam ih babinim sestrama kada su se spremale za sabor gde su se nadale da će pronaći svoje buduće muževe. Pleo sam ih svakodnevno svojoj mami ne bi li bila najlepša u školi. Vezivao sam mašne od satenskih traka na pletenice svojih tetki kada bi baka rešila da ih izvede na korzo.

Hodao sam baba Natinim korzom gotovo koliko i svojim ulicama. Živeo sam u toj staroj moravskoj kući možda i duže nego u svome stanu. Sa svojim precima sedeo sam kraj kuće koja je imala visok temelj od lomljenog kamena. Voleo sam ta tri stepenika – basamaka, u koje smo gledali kao u spas kad nadode Rasina. Voleo sam da lomim jezik dok predsooblje nazivam doksatom i jurcam za svojim pradedom Nikolom ka poluotvorenom tremu sa arkadama gde smo pili kakao i divanili.

Nikad se nisam plašio činjenice da neću umreti kod kuće. Tamo sam umro već nekoliko puta. Po koji par svojih očiju već dugo držim zatvoren pod zemljom. A jedan par

svojih staračkim pegama ukrašenih ruku sklopio sam pre nego što sam se rodio.

Ne plašim se da odem da umrem negde daleko. Samo ću malo ćutati pre toga i zamišljati reku koju sam gledao s prozora svoje dečje sobe. Zamišljaću kako potapa okolnu zemlju.

Plesniva ću vremena poneti sa sobom. Probudiću se kraj neke nove reke. Nozdrve će mi biti garave od prašine upamćenih mirisa – mamina kosa, drvene korpe s voćem, kesten u baba Natinom dvorištu, tetkina pita s višnjama. Cipele će mi biti pune suza. Prosuću ih u reku – mamine ruke koje su mi godinama nedostajale, plavi pleteni šal koji sam negde zagubio, bakine šaljice za kafu koje sam u igri slučajno slomio, dedin smeđi konj koji je sedamnaest dana umirao. Istrešću uspomene iz džepova i sakriti ih pod zemljom. Požutele fotografije. Đačke knjižice. Posvete na poklonjenim knjigama. Skinuću odeću i go plivati u novoj reci. Pod stopalima će me žuljati fotografija iz pasoša – sada na spomeniku, i spisak ožalošćenih. Zaroniću! Prašina ostaje samo na policama.



Na mojoj prašnjavoj polici posebno mesto zauzima komplet knjiga Antonija Isakovića; zelene korice, dvostrana štampa, tvrd povez. Taj komplet putovao je sa mnom i jedini je kojeg nisam kupio sam, prema svom čitalačkom ukusu. Kupio ga je moj otac. Kupio je knjige, dobio je mene. Smeđe korice, tri de štampa. Slaba vajda!

Bilo je to u decembru 1985. godine. Tada su i mama i dve starije sestre bile studentkinje, a džeparac im je bio, kako su pričale, neophodan. Najstarija, Jelica, latila se prodavanja knjiga za tada popularnu izdavačku kuću, na ulici, pod nekim oronulim, godinama iznova korišćenim najlonom. Nije joj baš išlo. Krila se u smešnom kaputu, pod

šubarom kojom je održavala svoj šik stil ako, ne daj bože, prođe neko s kim se šmeka u noćnim izlascima. Grejala je šake u kožnim crnim rukavicama i na pola sata palila cigaretu u nadi da je niko neće snimiti.

Snimio ju je moj otac, plavokosi visoki mladić koga je znala kao nekog upornog tipa koji joj se mota oko najmlađe sestre – moje mame. Prišao joj je sa osmehom i pitao šta ima od knjiga, na šta se ona, kao pravi prodavac kome je cilj prodaja i procenat od prodatih knjiga, smejala kao glupača jer joj se činilo da je baš dobra fora što se on pretvara da čita. Tužna je istina ove moje male istorije da bi njoj to stvarno bilo za podsmeħ i da on zaista nije planirao da kupi nešto za čitanje. Kada se detaljno raspitao o načinu na koji ona tu zarađuje šetajući svoju šubaricu dva koraka napred-dva koraka nazad ne bi li se zagrejala, odlučio je da šmekerski izvadi ponudu iz zadnjeg džepa – kupio bi najskuplji komplet knjiga ako ona nagovori svoju najmlađu sestru Julijanu da izađe s njim na piće.

Prodala je Isakovića i Julijanu u paketu, bez razmišljanja, stavljajući procenat u čizmu jer kaputići po poslednjoj modi nisu dozvoljavali džepove.



Džepovi rekonstruišu dan jednog muškarca. Džepovi mog oca uvek su puni računa. Znao sam da je smeten i zaboravan, pa sam kao mali vadio stvari iz džepova pantalona koje je bahato ostavljao u korpi za prljav veš. Posle su se svi pitali otkud Marku ušteđevina. Vadio sam zveckave novčiće, račune, podsetnike, liste za nabavku i brojeve telefona. Sve sam ih slagao u kožnu pohabanu futrolu za naočare, koju je jednom hteo da baci, a ja sam joj produžio vek dodelivši joj novu funkciju. Nadao sam se da će jednom da popizdi što nešto ne može da nađe i da ću onda biti od pomoći.

Nikada mu nisam bio od pomoći. Kad god bih dobio zadatak od njega – a to je obično bio neki muški zadatak, za razliku od onog koji je dobila moja mlađa sestra – bio sam uveren u svoj poraz i pre nego što bih se uhvatio u koštac sa zadatim. Otključaj, zaključaj, donesi, spusti, popni, prenesi, zaveži, odveži – nemoguće. Opet ću se vratiti oznojen s rečenicom *Nešto neće*. Čim bih dobio zadatak, dlanovi bi mi se oznojili, ključevi bi klizili iz šaka, ruke bi ostajale nejake, a pravila odvezivanja i vezivanja (kako mi je mama jednom objasnila ne bih li sam obuio patike) potpuno bi mi nestajala iz pamćenja. Mrtav čvor. Opet bih napravio mrtvi čvor. Deda Jordan to reši makazama. Mama tiho ode po nove pertle i ne naljuti se. Tata se iznervira. Tata više i razočaran je što nema sina. Suštinski, nikada ga nije ni imao. Bude mu žao kasnije pa nevešto uđe u moju sobu i pita me šta je to na mom stolu ili kako je bilo u školi. U takvim trenucima bio sam jako uzbuđen i brzo bih odgovarao. Gorelo mi je na obrazima. Usne su mi hitale u histerični osmeh, a ramena mi je kljucala neka tužna jeza. Želeo sam sve da mu pokažem – i domaće zadatke, ocene i crteže, i plišanog Snupija, mač i klikere, ali on je morao da ide. Posle bih uvek smislio bolje odgovore i pravio u sebi dogovore za sledeći put.

•

Trgovački pakt moje tetke i mog oca morao je biti realizovan. O tome kako se to odvijalo nikada se, ali baš nikada, nije jasno progovorilo u mojoj porodici.

Spakovana u teget haljinu, s mašnom na glavi, bez fiskalnog računa, Julijana je predata ponosnom vlasniku na čijem su se stolu, i dalje u papirnoj kesi, nalazile knjige *Velika deca*, *Paprat i vatra*, *Prazni bregovi*, *Tren 1* i *Tren 2*.

## VARIJANTA *VELIKA DECA*

Navlači mornarsku majicu ne bi li istakao svoje plave oči. Brije se i proleće dva-tri puta kroz oblak parfema. Seče nokte i na stopalima, preskače luk u pljeskavici jer nikad se ne zna. Popuši dve cigarete kod kuće da ne bi pred njom. Kreće četrdeset pet minuta ranije iako zna da mu treba pet. Ona namerno pušta kosu da može da se skrije kad dođe do prve neprijatne tišine. Pravi spisak tema o kojima mogu da razgovaraju, ako uopšte odluči da ga toga udostoji:

1. Na šta ti ja, pobogu, ličim?
2. Da ti više nije palo na pamet!
3. Je l' znaš ti koliko ja imam da učim?
4. Zar ne znaš da ću se kad-tad udati za Harisona Forda?

– Pa ja sam stvarno na piću s tobom?

*Ćale, to je bilo jedno.*

– Štoperica je uključena.

Naručuju pivo i limunadu. Kezi se i briše znoj s lica. Ona ga posmatra hladnokrvno, sklanja kosu iza ušiju i kreće rukom ka tašni. Ženske tašne su čudovišta.

Mama, popravićeš šminku? Ogledalce? Vadiš spisak tema? Nemoj, ubićeš ga! Tata, prestani da se znojíš ili idi do ve-cea! Pobogu, čoveče, propadam!

Metodika nastave srpskog jezika i književnosti? Zajebavaš me! Mama, nećeš valjda? Mama? Čitaj bar na-glas! Uključi ga! MAMA!

– Ponela si knjigu? Nešto iz srpskog?

– Još četrdeset dva minuta.

– Uh, skoro pa ceo čas srpskog! Mislim, ono, ti voliš srpski? Mislim, književnost, knjige, to? Bićeš profesorka? Eh, da sam ja imao takvu profesorku srpskog.

*Ćale, dno!*



– Meni predavala Bosa. Znaš Bosu? Bosa legenda. Je l' ti predavala?

– Četrdeset minuta. Verujem da mi vreme prolazi brzo koliko i tebi na času književnosti – spušta glavu ka knjizi.

– Dobro je. Ovo je skoro pa dijalog! Zadovoljan sam! Ide mi. Znači, dijalog, monolog, monodrama, monografija, mono..

– Tragedija.

– Eshil, Euripid i onaj treći... Edip.

– Sofokle – pogledom koji obara na popravni.

– Samo sam hteo da proverim da li me slušaš!

– Tragedija, ponoviću. Doduše, kratka. Još trideset dva minuta i *deus ex machina* – pravi se da uči.

– Čuo sam i za to.

– Pre ili posle popravnog?

– *La belle dame sans merci!* Je l' može dvojka?

## VARIJANTA *PAPRAT I VATRA*

Okrenut ključ u bravi. Pojačana muzika. Samo da tata ne siđe, samo da ne ožedni. Na koliko iznajmljujete sobu? Na sat? Genijalno! Ma, znam jedan park. Jesi li ikada bila na Vidikovcu? Odatle se vidi ceo grad...

Posle možeš i da gledaš.

Alo, ne brini, imam auto. Možemo na Slobodište. Ima moj ortak gajbu, mogu da ga zamolim. Baš je mračna ova garaža. Neće nas videti niko. Samo ne viči kad...

Okej, držaću ti ja šaku na usnama!

Užas, neko je prošao! Pa šta?

Mama, kako nastaju bebe?

Mrak. Dolina paprati. Dok se paprati u miru i tišini razmnožavaju sporama ili vegetativno ne tražeći od svojih komšija da za to znaju, isprate ili dođu na ideju da pozovu

komunalnu policiju, moji roditelji to čine sasvim suprotno! Ona se glasno smeje na veoma izlizane fore i definitivno ne misli na ispite! Za oplodjenje kod paprati neophodno je prisustvo slobodne vode kako bi sitni i pokretni spermatozoidi stigli do inače nepokretne jajne ćelije. Mojim roditeljima potrebno je samo malo alkohola kako bi se aktivirao tatin inače nepostojeći smisao za humor. Zigot nastaje iz oplodene jajne ćelije, a iz njega se razvija diploidna klica. Marko nastaje kad se vatra gasi u šumarku, u dolini paprati.

### VARIJANTA *PRAZNI BREGOVI*

– Volela bih da smo ovako sami danonoćno.

– I ja očajavam što će doći sutra.

Noć naga svila se uz breg i tamno nebo ispod krvi svoje uznesene krije. Dvoje zaljubljenih stapaju se u jedno talasima pene. Grad ispod njih je nem. Ruke su mu snažne na njenom pasu. Krađu joj drhtaje i ne pitaju ništa. Čitav jedan ognjem zahvaćeni svet noćas je između njihovih usana. Breg je ušuškan u san, a oni raspojasani jedno drugom opipavaju žudnje. Kao kiša vetru. Kao vetar šumi. Kao šuma nebu.

### VARIJANTA *TREN 1*

Hoda ka njemu. Osmehuje se jer zna. Gleda ga! Briše ga! Neće izustiti ni reč. Neće umeti. Bledi na ivici tla. Ulična svetla se gase. Pogleda ga pravo u oči. Litica, to je i tren jedan samo.

Njen je. Zauvek.

## VARIJANTA TREN 2

Približava mu se strogog pogleda i odlučnog koraka. Prići će i smoždiće ga, znam. On gleda levo-desno, oznojen sav. Osmehuje se, vodiće je kuda god poželi. Imaju celu noć. Ma, čitav život, samo ako kaže da. Ona u ruci nosi čašu vode. Da je bar prospe po njemu, da ga ohladi malo.

Prilazi. Trese se grad. Trese se tata, tresem se i ja.

– Zdravo!

– Zdravo – navrće čašu i ispija vodu.

– Heh, šta to...?

– Popila sam piće. Sastanak je završen.

Okreće se i odlazi. Skamenjen prelista u glavi tren jedan tek il' dva. Spuštam mu glavu na rame, tužan zbog njega, zabrinut za sebe jer ne vidim kako ću ovde doći na svet.

Bilo kako bilo, mladi gospodin je za komplet knjiga Antonija Isakovića, umesto jedne kafe s Julijanom dobio ol inkluziv paket. Kafa svakog dana, tri obroka i dve užine, dvoje potomaka, kućepaziteljka, negovateljica i strasna ljubavnica! Koliko je slučajno što je Antonije Isaković nakon svega toga, između ostalog, objavio i knjige *Miran zločin* (1992) i *Gospodar i sluga* (1995), ne znam. Da se sve to desilo kasnije, bojažljivije bih hodao putevima rekonstrukcije. Činjenica je, opet, da sam za pravu ljubav čuo od bake, ne od njih.

•

– Prvo, da ti kažem, u moje vreme muško ti je bilo muško, a žensko žensko. Ovo danas, ne moš' ni da znaš šta je dok ne pitaš. Da su se muški utezali u moje vreme ovako kô ti, ja ti se ne bi' ni udavala. A ove golotinje tek ne mogu da

shvatim. Sa šta se njezin muž iznenadi kad je skine, kad je bila skinuta sve vreme pre toga! Ič ne razumem.

Ne dopada mi se, evo, da ti kažem. Ove moje su ti bile još i dobre, kak'ih je bilo. A tek sad, daleko bilo, svaka druga uskurđipača!

Uvek sam ti ja bila zgodna žena, da znaš! Moguće je da sam bila i najboljša u kraju! Jedino ti se ja nisam udala na vreme! Svi su ti poripali od sreće kad sam uspela! Teško mi bi da nađem muža, a i kako, bre, da mi ne bude teško kad ovde u kraju sve svojta. Ma, koji god da mi zapao za oko, ja dotrčim do mame da je pitam, ona kaže – svojta. I tako stalno. Više sam ti bila i odustala, pravo da ti rekнем, al' eto....

Ma, sudbina ti je to. Svaki ti ima zapisano sve!

Jedi to! Za šta sam pekla pola pileta? I da znaš da si mi lipcao skroz. Jedeš li ti šta tamo, u taj Beograd?

Ne bi ti ja otišla u taj tvoj beton ni na dva sata, evo 'de sam. Gledam po ovaj televizor – tamo sve ludaci. Koji li te andrak tera da ostaneš tamo, nisam pametna. Samo se ubijaju i piju drogu. Ma, ne mogu više ni da mislim o tem, pojedite me živu i ti i tvoja sestra.

– Ma, bako, nije tako, pusti to! Bolje mi pričaj kako si se zaljubila u Jordana. To najviše volim da slušam.

– E, jesi blesav! Ne mrljavi nego jedi kad ti kažem. Nema više ko ni da jede u ovoj kući. Sestra kad mi tvoja dođe vazda na dijete, pazi na liniju, eto ti ga na. Za nju samo limun jedan da zasadam ovde pred kuću. Ove Jasminine su ti tek šmizle. Zamisli, ova jedna ne jede meso? Pa, 'de to ima? Izgleda neka nova moda. Ja sam ti prestarela, vidim ja.

– Pričala si mi to preko telefona, pusti! Pričaj mi ono za Jocu, ajde!

– Ma, šta ti to zanimljivo, dete? Ceo život mi postavljaš ista pitanja! Otkad si se ispilio ti bi samo da gledaš stare slike i da slušaš te blesavurdije.

– Ajde! Pričaj!